

## DECIZIE

15 iunie 2022

mun. Chișinău

### Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței,  
judecătorul  
judecătorii

Vladimir Timofti  
Ghenadie Plămădeală  
Anatolie Țurcan  
Elena Cobzac  
Nina Vascan

examinând recursul declarat de către Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Igor Coban,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Gigel-Doru Dima împotriva Nataliei Dima, intervenient accesoriu Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova cu privire la constatarea reținerii ilicite a copilului și dispunerea înapoierii imediate a copilului în țara de reședință,

împotriva deciziei din 02 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de către avocatul Igor Coban, în interesele lui Gigel-Doru Dima și s-a menținut hotărârea din 08 iulie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru,

#### c o n s t a t ă:

La data de 04 martie 2019, Gigel-Doru Dima a depus cerere de chemare în judecată împotriva Nataliei Dima, intervenient accesoriu Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, (în prezent Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova) cu privire la constatarea reținerii ilicite a copilului minor de către mama acestuia și dispunerea înapoierii imediate a copilului în țara de reședință, România, cu însoțirea acestuia de către tatăl său (f.d.2-5 vol. I).

În motivarea acțiunii, reclamantul a indicat că, la data de 21 iunie 2014, în municipiul București, Sector 5, România, a încheiat căsătoria cu Natalia Dima, cetățean al României și resortisant al Republicii Moldova, fapt confirmat prin actul de căsătorie nr. 470 din 21 iunie 2014, eliberat de Primăria Sectorului 5 municipiul București, România.

Reclamantul a menționat că, din căsătorie, la zzzzz s-a născut copilul Xxxxx Dima, cetățean român, fapt confirmat prin certificatul de naștere Seria NY, nr.

190127 din 10 septembrie 2014, eliberat de Consiliul local al Sectorului 5, mun. București, România. Actele de stare civilă menționate au fost transcrise în Republica Moldova și sunt utilizate de Natalia Dima în fața instanțelor și autorităților din Republica Moldova, fără să menționeze vreo legătură cu România.

Reclamantul Gigel-Doru Dima a notat că, până la producerea evenimentelor ce au determinat înaintarea prezentei acțiuni, împreună cu Natalia Dima au avut gospodărie comună în România, cu reședință comună obișnuită în municipiul București, împreună se ocupau de creșterea, îngrijirea și educarea copilului comun și își exercitau autoritatea părintească în mod egal, conform Codului civil al României, care reprezintă legea aplicabilă cetățenilor români cu domiciliul stabilit și efectiv în România.

Reclamantul a specificat că, minorul Xxxxx Dima are o legătură strânsă cu locul de reședință obișnuită, și anume România, acolo unde a locuit împreună cu părinții săi în permanență până la reținerea ilegală a acestuia de către mama sa, în Republica Moldova. Acest fapt este confirmat prin adeverința nr. 19 din 26 septembrie 2018, eliberată de Asociația de proprietari Bloc 30 XXX, mun. București, potrivit căreia Gigel-Doru Dima împreună cu Natalia Dima, și copilul lor minor, locuiesc permanent în apartamentul nr. 22 de la adresa indicată, fiind înscriși în Cartea de imobil a asociației; adeverința medicală din 19 septembrie 2018 și fișa de consultații medicale nr. 53/2015, din care denotă faptul că copilul minor este arondat medicului de familie și pediatrului, beneficiind de toate îngrijirile medicale prevăzute și necesare de la naștere și până în momentul reținerii ilicite a acestuia; adeverința nr. 3625 din data de 21 septembrie 2018, potrivit căreia, Gigel-Doru Dima, fiind angajat al SA "HeidelbergCement România" din anul 2007 beneficiază de un abonament "family" la Clinica Medicală privată Medsana, în care îi are incluși pe soția Natalia Dima – și pe copilul minor al acestuia, servicii de care aceștia au beneficiat din momentul căsătoriei și nașterii copilului minor până în prezent; extrasul de cont curent nr. RO48INGB0000999900701066, prin care se confirmă faptul că copilul minor este beneficiarul unei alocații lunare acordate de statul român până la împlinirea vârstei de 18 ani de către acesta; cererea de înscriere nr. 55 din 29 mai 2018, completată personal de mama copilului și contractul educațional 280 din 18 aprilie 2018, potrivit cărora, copilul minor este înscris în grupă mijlocie la grădinița nr. 268 din Sectorul 5, mun. București.

Reclamantul a menționat că, la data de 28 iulie 2018, împreună cu Natalia Dima și copilul minor, au plecat în vacanță la Chișinău, plănuiind un sejur de 7-10 zile, după care urmau să se întoarcă în mun. București. Însă, la data de 29 iulie 2018, reclamantul Dima Gigel-Doru, fiind nevoit să se prezinte de urgență la locul de muncă, s-a întors în mun. București. Iar, la data de 11 august 2018, reclamantul a revenit la Chișinău pentru a-și lua soția și copilul minor și pentru a se întoarce împreună cu aceștia la București, însă Natalia Dima i-a comunicat că refuză să se întoarcă în România și că copilul minor rămâne cu ea.

Reclamantul a invocat că, ulterior, la nenumăratele încercări, în formă scrisă și telefonică, de a o convinge pe Natalia Dima să se întoarcă în România împreună cu copilul lor minor, aceasta a refuzat. Astfel, acțiunile părții prezintă semnele unei răpiri internaționale a copilului minor, prin reținerea ilegală a acestuia, fără a ține cont de interesele primordiale ale copilului, hotărând în mod unilateral reținerea acestuia în alt stat decât statul de reședință obișnuită, încălcând dreptul de

încredințare al reclamantului, în sensul Convenției de la Haga nr. 67 din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii.

Reclamantul a indicat că, la 15 octombrie 2018 s-a adresat către Ministerul de Justiție al României cu o cerere privind localizarea copilului minor și înapoierea de bunăvoie a acestuia în România, statul său de reședință obișnuită.

Reclamantul Gigel-Doru Dima a notat că, la 23 octombrie 2018, autoritatea centrală din România a expediat către Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova un demers prin care a solicitat localizarea copilului minor și înapoierea acestuia la domiciliul în România.

Reclamantul a subliniat că, reținerea ilegală a copilului minor de către Natalia Dima pe teritoriul Republicii Moldova, încalcă dreptul de încredințare al lui Gigel-Doru Dima, care este garantat de art. 483 și 503 Cod civil al României. Iar, interesul legitim al copilului minor în privința înapoierii sale imediate este determinat și prin simplul fapt că în țara sa de reședință obișnuită îi sunt asigurate condiții mai bune de trai și dezvoltare din toate punctele de vedere, or România are un nivel foarte ridicat de dezvoltare în raport cu Republica Moldova.

În drept, reclamantul și-a întemeiat acțiunea pe prevederile Convenției de la Haga nr. 67 din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii și a solicitat primirea și examinarea în regim de urgență a cererii de chemare în judecată, constatarea reținerii ilicite în sensul art. 3 al Convenției de la Haga, a copilului minor Xxxxx Dima de către mama sa, Natalia Dima, pe teritoriul Republicii Moldova, începând cu data de 11 august 2018 și până în prezent, cu dispunerea înapoierii imediate a copilului în România, țara sa de reședință obișnuită, cu însoțirea acestuia de către tatăl copilului, Gigel-Doru Dima.

Prin hotărârea din 08 iulie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a respins ca neîntemeiată acțiunea civilă înaintată de Gigel-Doru Dima împotriva Nataliei Dima, intervenient accesoriu Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova cu privire la constatarea reținerii ilicite a copilului Xxxxx Dima de către mama sa, Natalia Dima, pe teritoriul Republicii Moldova și dispunerea înapoierii imediate a copilului Xxxxx Dima în România, țara sa de reședință obișnuită, cu însoțirea acestuia de către tatăl său, Gigel-Doru Dima (f.d.171 vol. I).

Prin decizia din 20 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins ca neîntemeiat apelul declarat de Gigel-Doru Dima și s-a menținut hotărârea din 08 iulie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru (f.d.122 vol. II).

Prin decizia suplimentară din 22 iulie 2020 a Curții de Apel Chișinău s-a admis cererea intimă Nataliei Dima cu privire la emiterea unei decizii suplimentare și s-a emis o decizie suplimentară la decizia din 20 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău și s-a încasat din contul lui Gigel-Doru Dima în beneficiul Nataliei Dima a sumei de 2000 de lei, cu titlu de cheltuieli de asistență juridică (f.d.147 vol. II).

Prin decizia din 02 iunie 2021 a Curții Supreme de Justiție s-a admis recursul declarat de Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Igor Coban și s-a casat decizia din 20 mai 2020 a Curții de Apel Chișinău, s-a remis cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată (f.d.92-107 vol. III).

Prin decizia din 02 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de către avocatul Igor Coban, în interesele lui Gigel-Doru Dima și s-a menținut hotărârea din 08 iulie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

În motivarea deciziei emise, instanța de apel a indicat că, din materialul probator rezultă că, Gigel-Doru Dima, cetățean român, și Natalia Dima, cetățean român și al Republicii Moldova, la 21 iunie 2014, au încheiat căsătoria, iar din căsătorie, la data de ZZZZ, s-a născut copilul minor Xxxxx Dima, fapt confirmat prin certificatul de naștere, eliberat de Consiliul local al Sectorului 1, mun. București, România, care ulterior a fost transcris pe teritoriul Republicii Moldova, fiind eliberat și un certificat de naștere pe numele lui Xxxxx Dima, conform căruia se confirmă și deținerea cetățeniei Republicii Moldova.

Instanța de apel a reținut că, potrivit explicațiilor părților, la data de 28 iulie 2018, soții Gigel-Doru Dima, și Natalia Dima, împreună cu copilul minor Xxxxx Dima au traversat frontiera de stat din România în Republica Moldova, iar la data de 29 iulie 2018, Gigel-Doru Dima a fost nevoit să se prezinte de urgență la locul de muncă și s-a întors la București, iar soția și copilul minor au rămas în continuare în mun. Chișinău, Republica Moldova. Ulterior, soția Natalia Dima i-a comunicat lui Gigel-Doru Dima că refuză să se întoarcă în România și că reține copilul minor cu ea pe teritoriul Republicii Moldova, fapte ce în accepțiunea lui Gigel-Doru Dima, reprezintă semnele unei răpiri internaționale a copilului, prin reținerea ilegală a minorului, în temeiul art. 3 al Convenției de la Haga din 1980.

În acest sens, instanța de apel a reiterat că, din materialul probator rezultă cu certitudine că, copilul minor Xxxxx Dima deține dubla cetățenie, atât a Republicii Moldova, cât și a României. Iar, ultima dată copilul minor a cărui răpire se pretinde, a venit împreună cu ambii părinți în Republica Moldova, la 28 iulie 2018, traversând în mod legal frontiera de stat din România în Republica Moldova, iar la data de 29 iulie 2018, Gigel-Doru Dima a plecat în România, pentru chestiuni de serviciu. Totodată, acțiunea cu privire la constatarea reținerii ilicite a copilului de către mama sa și dispunerea înapoierii imediate a copilului în țara de reședință România cu însoțirea acestuia de către tatăl său, a fost înaintată în instanța de judecată din Republica Moldova, la data de 04 martie 2019.

Instanța de apel a specificat că, la data de 21 septembrie 2018, Natalia Dima a sesizat instanța de judecată din Republica Moldova cu acțiune privind desfacerea căsătoriei, stabilirea domiciliului copilului minor cu mama și încasarea pensiei alimentare. Iar, prin hotărârea din 14 februarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost determinat domiciliul copilului minor Xxxxx Dima cu reclamanta Dima Natalia, iar, acțiunea reconvențională depusă de Gigel-Doru Dima cu privire la determinarea domiciliului copilului minor cu tatăl, a fost respinsă ca fiind neîntemeiată. Prin decizia din 29 octombrie 2020 a Curții de Apel Chișinău a fost respins apelul declarat de Gigel-Doru Dima și a fost menținută hotărârea din data de 14 februarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, iar, prin decizia din 10 noiembrie 2021 a Curții Supreme de Justiție a fost respins recursul declarat de către Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Coban Igor și s-a menținut decizia din 29 octombrie 2020 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 14 februarie 2020 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

Instanța de apel a subliniat că, la 18 iulie 2019 a fost emisă ordonanță de protecție, prin care lui Gigel-Doru Dima i s-a interzis de a se apropia de domiciliul victimelor violenței în familie Natalia Dima și Xxxxx Dima pe o perioadă de 60 de zile, ca urmare a aplicării violenței psihice față de aceștia.

Curtea de Apel Chișinău a conchis că, este neîntemeiată pretenția lui Gigel-Doru Dima cu privire la constatarea reținerii ilicite a copilului de către mama sa. Or, nu și-a găsit justificare în sensul art. 3 al Convenției de la Haga din 1980, constatarea reținerii ilicite a copilului minor Xxxxx Dima de către Natalia Dima pe teritoriul Republicii Moldova, începând cu data de 11 august 2018 și până în prezent. Pentru a se stabili existența unei deplasări sau a unei neînapoieri ilicite în înțelesul art. 3 din Convenția de la Haga, urmează a fi reținute și prevederile art. 14 din aceeași Convenție.

Instanța de apel a reținut că, de facto la momentul examinării prezentei cauze, minorul locuiește în Republica Moldova, a cărei cetățenie o deține și el și mama acestuia, iar mama deține și domiciliu în Republica Moldova, iar copilul minor, începând cu data de 28 iulie 2018, frecventează grădinița fiind, în prezent, integrat în mediul familial, social și educațional din Republica Moldova.

Ținând cont de faptul că, în speță nu a fost constatat faptul reținerii ilicite în sensul art. 3 al Convenției de la Haga din 1980, a copilului minor Xxxxx Dima de către Natalia Dima pe teritoriul Republicii Moldova, începând cu 11 august 2018 și până în prezent, instanța de apel a respins ca neîntemeiată și pretenția cu privire la dispunerea înapoierii imediate a copilului minor Xxxxx Dima, în România.

Subsidiar, referitor la termenul de examinare a cauzei, instanța de apel a menționat că, prezenta cauză a parvenit la rejudecare în instanța de apel la 16 iunie 2021 și în cadrul examinării cauzei în apel, reprezentantul lui Gigel-Doru Dima a depus 2 cereri de recuzare separate în privința judecătorilor completului de judecată, și o cerere de amânare a ședinței de judecată. Prin urmare, instanțele de judecată au acționat cu diligența maximă, cerută în cazurile care privesc relațiile dintre părinte și copilul acestuia și și-au îndeplinit obligațiile pozitive în conformitate cu articolul 8 din Convenția de la Haga din 1980.

La 25 februarie 2022, Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Igor Coban a declarat recurs împotriva deciziei din 02 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, prin care a solicitat casarea integrală a deciziei instanței de apel și hotărârii primei instanțe, cu adoptarea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii înaintate de Gigel-Doru Dima.

În motivarea recursului Gigel-Doru Dima a indicat că, prin decizia din 02 iunie 2021 a Curții Supreme de Justiție s-a stabilit cu certitudine că, pentru cauza dedusă judecătii primordială este stabilirea reședinței obișnuite a copilului. Însă, instanța de apel s-a limitat doar la constatarea faptului că copilul minor Xxxxx Dima deține dubla cetățenie a României și a Republicii Moldova, deși recurentul prin cererile, demersurile, probele prezentate și explicațiile oferite a accentuat în repetate rânduri că, pentru o justă soluționare a cauzei, instanța de judecată urma să constate care a fost reședința obișnuită a copilului Xxxxx Dima, până la deplasarea acestuia în Republica Moldova, adică înainte de reținerea ilicită a acestuia de către mama sa.

Recurentul a menționat că, pentru a-și întemeia pretențiile a prezentat certificatul privind domiciliul înregistrat în Registrul național de evidență a persoanelor, eliberat de Ministerul Afacerilor Interne al României, care confirmă faptul că, copilul minor Xxxxx Dima este cetățean român cu domiciliul în București și locuia permanent în România. La fel, a prezentat adeverința medicală prin care se confirmă aflarea la evidență medicală în cadrul instituțiilor române, dovada înscrierii

copilului minor la grădiniță în România și confirmarea faptului că acesta este beneficiarul unei alocații lunare acordate de statul român.

Recurentul a invocat că, prin extrasul din Sistemul informațional integrat al Poliției de frontieră, prezentat de Natalia Dima, se confirmă că reședința obișnuită a copilului minor este în România, or Xxxxx Dima, din 08 decembrie 2014 până la 28 iulie 2018 s-a aflat pe teritoriul Republicii Moldova doar 166 de zile din 1135 de zile, ceea ce reprezintă 14,62% din perioada indicată.

Recurentul Gigel-Doru Dima a menționat că, CtEDO a statuat cu caracter de principiu că, noțiunea de reședință obișnuită, deși nu este în mod expres definită, impune a se avea în vedere intenția părților de a se stabili într-un anumit stat, concretizată prin elemente precum: achiziționarea unei locuințe care să constituie domiciliul familiei; înscrierea copilului în cadrul unei instituții de învățământ; integrarea în comunitatea locală; obținerea de către părinți sau chiar și de unul dintre aceștia a unui loc stabil de muncă și alte asemenea elemente ce denotă intenția urmărită de părți de a dobândi un domiciliu statornic într-un stat.

Recurentul a notat că, prin aplicarea criteriilor menționate la circumstanțele cauzei, statul de reședință obișnuită a copilului minor Xxxxx Dima este România.

De asemenea, recurentul a invocat că, autoritatea centrală din România a expediat către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova, demersul nr. 76960/18, prin care a solicitat localizarea copilului minor și înapoierea acestuia la domiciliul său în România, fapt ce confirmă că reședința obișnuită a minorului este România.

Recurentul a menționat că, instanța de apel nu a dat apreciere faptului că, reprezentantul Ministerului Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova a susținut apelul declarat de Gigel-Doru Dima, deși intervenientul accesoriu este autoritatea competentă să soluționeze litigiile ce derivă din încălcarea Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980.

Recurentul Gigel-Doru Dima a indicat că consideră ilegală decizia instanței de apel, or aceasta a apreciat arbitrar faptul deținerii a dublei cetățenii de către minorul Xxxxx Dima, fără a constata și preciza faptul că, cetățenia Republicii Moldova copilul minor a obținut-o ulterior reținerii ilegale a acestuia, de către mama sa, în Republica Moldova.

Recurentul a specificat că, instanța de apel nu a dat apreciere încheierii din data de 18 aprilie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru privind aplicarea măsurilor de protecție, deși aceasta nu are nici o relevanță în raport cu fondul cauzei, fiind emisă ulterior depunerii de către recurent a acțiunii cu privire la reținerea ilegală a copilului minor Xxxxx Dima.

În contextul prevederilor art. 434 alin. (1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la 02 decembrie 2021 și a expediat-o participanților la proces la 28 decembrie 2021, prin intermediul poștei electronice (f.d. 25 vol. IV). Astfel, recursul declarat de Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Igor Coban la data de 25 februarie 2022, este în termen.

Prin prisma art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, la 05 aprilie 2022 instanța de recurs a comunicat intimății Natalia Dima și a intervenientului accesoriu Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova recursul declarat de

Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Igor Coban, informând despre necesitatea depunerii referinței.

La data de 04 mai 2022 intimata Natalia Dima, prin intermediul oficiului poștal, a depus referință la recursul declarat de Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Igor Coban, prin care a solicitat menținerea actelor de dispoziție emise de instanțele ierarhic inferioare.

Iar, la data de 14 iunie 2022 Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova a depus referință la recursul declarat de Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Igor Coban, prin care a solicitat instanței de recurs de a adopta o decizie cu respectarea interesului superior al copilului minor Xxxxx Dima.

La data de 14 iunie 2022, prin intermediul poștei electronice, reclamantul Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Igor Coban a depus obiecții la referința intimitei Natalia Dima, reiterând circumstanțele expuse în cererea de recurs.

În conformitate cu art. 440 alin. (2) Cod de procedură civilă, completul din 3 judecători, prin încheierea din 08 iunie 2022, a considerat recursul lui Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Igor Coban admisibil și a dispus examinarea fondului de un complet din 5 judecători.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră recursul neîntemeiat și urmează a fi respins, cu menținerea deciziei din 02 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. a) Cod procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să respingă recursul și să mențină decizia instanței de apel și, după caz, hotărârea primei instanțe, precum și încheierile atacate cu recurs.

La data de 04 martie 2019, reclamantul a depus prezenta cerere de chemare în judecată, prin care a solicitat primirea și examinarea în regim de urgență a cererii de chemare în judecată, constatarea reținerii ilicite în sensul art. 3 al Convenției de la Haga din 1980, a copilului minor Xxxxx Dima de către mama sa, Natalia Dima, pe teritoriul Republicii Moldova, începând cu data de 11 august 2018 și până în prezent, cu dispunerea înapoierii imediate a copilului în România, țara sa de reședință obișnuită, cu însoțirea acestuia de către tatăl copilului, Gigel-Doru Dima.

Prin hotărârea din 08 iulie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, cererea de chemare în judecată depusă de Gigel-Doru Dima a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

Verificând legalitatea și temeinicia hotărârii primei instanțe, Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 02 decembrie 2021, a respins apelul declarat de către avocatul Igor Coban, în interesele lui Gigel-Doru Dima și a menținut hotărârea din 08 iulie 2019 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

Din materialele cauzei rezultă că, la data de 21 iunie 2014, Gigel-Doru Dima a înregistrat căsătoria cu Natalia Sava, în urma încheierii căsătoriei, aceasta și-a schimbat numele în Natalia Dima. Iar, din căsătorie au un copil minor, Xxxxx Dima, născut la data de zzzz, la București.

Instanța de recurs relevă că, Gigel-Doru Dima este cetățean al României, cu reședința permanentă în mun. București, iar Natalia Dima este născută în Republica Moldova, cetățeană a Republicii Moldova, cu domiciliul permanent în Republica Moldova.

Totodată, pârâta Natalia Dima a solicitat redobândirea cetățeniei române în anul 2011, iar domiciliul înscris după redobândirea cetățeniei României, în actele de identitate ale ambelor state, erau în statul care a emis actul de identitate. Respectiv, Natalia Dima își are domiciliu înregistrat de iure în ambele state.

Instanța de recurs relevă că, reclamantul Gigel-Doru Dima este angajat al unei firme în România, iar Natalia Dima începând cu 02 aprilie 2012 este angajată a SRL "Moldovatransgaz", cu sediul în Republica Moldova.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție reține că, atât mama Natalia Dima, cât și copilul minor Xxxxx Dima, dețin cetățenia Republicii Moldova și cetățenia României. Iar, conform informației prezentate de Poliția de Frontieră a Republicii Moldova, la 28 iulie 2018 Natalia Dima, Xxxxx Dima și Gigel-Doru Dima au venit în Republica Moldova din România.

Iar, la data de 29 iulie 2018, reclamantul Gigel-Doru Dima s-a întors în România, în interes de serviciu, iar pârâta Natalia Dima și copilul Xxxxx Dima au rămas în Republica Moldova.

La data de 11 august 2018, reclamantul a revenit la Chișinău pentru a-și lua soția și copilul minor și pentru a se întoarce împreună cu aceștia la București, însă Natalia Dima i-a comunicat că refuză să se întoarcă în România și că copilul minor rămâne cu ea în Republica Moldova.

Ulterior, la data de 15 octombrie 2018, Gigel-Doru Dima a sesizat Ministerul Justiției din România cu cerere privind înapoierea în România a copilului minor Xxxxx Dima, din cauza reținerii de către mama Natalia Dima a minorului pe teritoriul Republicii Moldova, din data de 11 august 2018.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție relevă că obiectul principal al prezentului litigiu îl constituie stabilirea faptului existenței sau inexistenței răpirii internaționale de copii în raport cu minorul Xxxxx Dima, în sensul Convenției adoptată la Haga la data de 25 octombrie 1980 și ratificată de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.1468-XIII din 29 ianuarie 1998, în vigoare din 01 iulie 1998.

Respectiv, sub acest aspect, primordial, în cauza dedusă judecății, este stabilirea reședinței obișnuite a copilului minor Xxxxx Dima, în contextul interpretării ei în sensul reglementării din Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, dar și prin prisma jurisprudenței adoptate pe cauze similare. Iar, obiectul secundar îl reprezintă dispunerea înapoierii imediate a minorului în România, în situația în care instanța va stabili acest stat drept reședință obișnuită a acestuia.

Conform art. 1 din Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, prezenta convenție are drept obiect: a) de a asigura înapoierea imediată a copiilor deplasați sau reținuți ilicit în orice stat contractant; b) de a face să se respecte efectiv în celelalte state contractante drepturile privind încredințarea și vizitarea, care există într-un stat contractant.

Iar, potrivit art. 3 din Convenția nominalizată, deplasarea sau ne înapoierea unui copil se consideră ilicită: a) când are loc prin violarea unui drept privind încredințarea, atribuit unei persoane, unei instituții sau oricărui alt organism acționând fie separat, fie împreună, prin legea statului în care copilul își avea reședința obișnuită, imediat înaintea deplasării sau ne înapoierii sale; și b) dacă la

vremea deplasării sau ne înapoierii acest drept era exercitat în mod efectiv, acționându-se separat sau împreună ori ar fi fost astfel exercitate, dacă asemenea împrejurări nu ar fi survenit. Dreptul privind încredințarea, vizat la lit. a), poate rezulta, între altele, dintr-o atribuire de plin drept, dintr-o hotărâre judecătorească sau administrativă sau dintr-un acord în vigoare potrivit dreptului aceluși stat.

În corespundere cu art. 4 din Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, aceasta se aplică oricărui copil care își avea reședința obișnuită într-un stat contractant, imediat înainte de încălcarea drepturilor privind încredințarea sau vizitarea. Aplicarea Convenției încetează când copilul atinge vârsta de 16 ani.

Instanța de recurs relevă că, în domeniul răpirilor internaționale de copii, instanțele de judecată urmează să verifice respectarea cerințelor Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii și cele ale Convenției cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989, precum și cele ale normelor și principiilor relevante din legislația internațională aplicabilă în relațiile dintre statele contractante.

Astfel, la examinarea unui litigiu în care se solicită stabilirea faptului existenței sau inexistenței răpirii internaționale de copii, instanțele de judecată aplică combinata și armonios instrumentele internaționale și, în special, a Convențiilor indicate supra, ținând cont de scopul și impactul acestora asupra protejării drepturilor copiilor și ale părinților.

Or, ținând cont de subtilitatea și dificultățile ce suscită acest tip de cauze, instanțele de judecată trebuie să efectueze o analiză profundă a situației întregii familii și a șir de circumstanțe, în special de natură factuală, emoțională, psihologică, materială și medială, cu scopul de a realiza o evaluare echilibrată și rezonabilă a intereselor fiecăreia din persoane, întru a găsi cea mai bună soluție (hotărârea Neulinger și Shuruk împotriva Elveției Elveției [(GC), nr. 41615/07, pct. 139, 6 iulie 2010]). Astfel, instanțele de judecată trebuie să-și motiveze detaliat raționamentul ales, în funcție de circumstanțele speței și nu se poate baza pe simple considerații generale și nici nu poate adopta un argumentar mecanic și stereotipic (hotărârea Kampanella împotriva Italiei, 12 iulie 2011, nr. 14737/09; CtEDO, 26 noiembrie 2013, nr. 278853/09 ; CtEDO, 28 aprilie 2015, nr. 1714/10).

Instanța de recurs menționează că, pentru soluționarea cererii de înapoiere în baza Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, prezintă relevanță reședința obișnuită a copilului, imediat înainte de pretinsa sa deplasare sau reținere ilicită.

Stabilirea statului de reședință obișnuită se realizează de către instanța care soluționează cererea de înapoiere. Dacă îndeplinirea acestei condiții este contestată de părintele presupus răpitor, în sensul că, se susține că minorul nu avea reședința obișnuită în statul în care pretinde reclamantul, instanța de judecată urmează să analizeze această chestiune în concret. Astfel, pentru stabilirea reședinței obișnuite, instanța de judecată va da apreciere situației de fapt, existentă imediat înaintea presupusei răpiri, nu ceea ce s-a întâmplat ulterior. De exemplu, dacă copilul, ulterior presupusei răpiri, a petrecut o perioadă mai mare de timp în statul B decât petrecuse în statul A, și viceversa.

În acest context, Colegiul atestă lipsa unei definiții clare a noțiunii vizate în textul Convenției, dat fiind faptul că ”diversitatea circumstanțelor și a situației de

fapt, specifice fiecărui caz, face să eşueze orice tentativă de a stabili o definiție cât mai precisă din punct de vedere juridic” (Raportul E. Perez-Vera).

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la reședința obișnuită servește drept ghid pentru problema analizată, astfel încât instanța de recurs va aborda noțiunea de reședință obișnuită prin prisma unor circumstanțe, pe care le consideră relevante speței.

Instanța de recurs relevă că, utilizarea adjectivului „obișnuită” permite să se deducă faptul că, reședința trebuie să prezinte un anumit caracter de stabilitate sau de regularitate și că este legată de interesul superior al copilului, și în special de criteriul proximității. Respectiv, la stabilirea reședinței obișnuite, se iau în considerare elementele de fapt.

Potrivit unei jurisprudențe constante, noțiunea de „reședință obișnuită” corespunde locului, care exprimă o anumită integrare a copilului într-un mediu social și familial. În acest scop, urmează a fi luate în considerare, în special, durata, regularitatea, condițiile și motivele sejurului pe teritoriul unui stat și ale aflării familiei în acest stat, cetățenia copilului, locul și condițiile de școlarizare, cunoștințele lingvistice, precum și raporturile familiale și sociale întreținute de copil în statul respectiv. Trebuie să fie luată în considerare vârsta copilului, precum și faptul că, în general, mediul unui copil de vârstă mică este în mod esențial un mediu familial, determinat de persoana sau de persoanele de referință cu care locuiește copilul, care îl au de fapt în îngrijire și se ocupă de el.

În mod decisiv, este de competența instanței naționale să determine reședința obișnuită a copilului, ținând cont de ansamblul împrejurărilor de fapt specifice fiecărui caz în parte.

Nu în ultimul rând, interpretarea noțiunii impune a lua în considerare intenția părților de a se stabili într-un anumit stat, intenție concretizată prin elemente factuale precum: achiziționarea unei locuințe, care să constituie domiciliul familiei; înscrierea copilului în cadrul unei instituții de învățământ, integrarea în comunitatea locală, obținerea de către părinți (sau chiar de către unul dintre aceștia) a unui loc stabil de muncă și alte asemenea elemente, ce denotă intenția urmărită de părți de a dobândi un domiciliu statornic într-un anumit stat.

Astfel, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție decelează că pentru soluționarea prezentului litigiu este necesar de a stabili, cu prioritate, reședința obișnuită a minorului Xxxxx Dima, prin prisma articolului 3 din Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii.

De altfel, aceste criterii le menționează și reclamantul Gigel-Doru Dima în cererea sa de chemare în judecată, dar și în cererea de recurs, invocând aprecierea defectuoasă a probelor prezentate, aducând în susținerea temeiniciei pretențiilor înaintate, argumente precum faptul că, ambii părinți aveau domiciliul în mun. București, România; înscrierea domiciliului pârâtei Natalia Dima în actul său de identitate românesc, ca fiind adresa de domiciliu din mun. București a lui Gigel-Doru Dima; reclamantul era angajat în câmpul muncii, pe o perioadă nedeterminată în mun. București, România; redobândirea cetățeniei române de către Natalia Dima; reclamantul beneficia de un abonament medical la o clinică privată, în care erau incluși copilul minor și pârâta; copilul minor este beneficiarul unei alocații lunare acordate de statul român, până la împlinirea vârstei de 18 ani de către acesta și faptul

că, copilul este înscris în grupa mijlocie la grădinița nr. 268 din str. Ion Creangă nr. 8, sector 5, mun. București, care urma să o frecventeze din toamna anului 2018.

Prin prisma argumentelor relatate de părțile în litigiu, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție va analiza fiecare dintre aceste aspecte indicate mai sus.

Astfel, cu referire la domiciliul părinților copilului minor, instanța de recurs reține că, reclamantul Gigel-Doru Dima insistă asupra faptului conviețuirii acestora preponderent în apartamentul său din mun. București, o perioadă mult mai mare decât la reședința din Republica Moldova a Nataliei Dima, fapt care atestă intenția pârâtei de a se instala definitiv în România, determinând în acest fel și reședința obișnuită a cuplului și a copilului minor, în România.

Totodată, pârâta Natalia Dima, insistă că părțile nu au convenit asupra stabilirii definitive a familiei în apartamentul sau țara de origine a reclamantului Gigel-Doru Dima, drept dovadă fiind deplasările constante ale familiei în Republica Moldova, angajarea ei în câmpul muncii în Republica Moldova, or domicilierea în apartamentul soțului din România, a fost exclusiv pe perioada concediului de îngrijire a copilului minor.

Astfel, sub acest aspect, instanța de recurs decelează că, în spiritul Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, stabilirea reședinței obișnuite a copilului se face nu reieșind din numărul zilelor petrecute efectiv într-un stat sau altul, dar ținând cont de criteriile menționate supra, cu interpretarea lor cumulativă și în baza circumstanțelor concrete ale cauzei.

În mod contrar, ar fi lipsită de sens însăși norma stipulată la articolul 4 din Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii și prin interpretarea prea rigidă a noțiunii de „reședință obișnuită” și aplicarea unui formalism excesiv, ar avea loc abaterea de la esența stabilită de autorii Convenției nominalizate. Or, aceștia ar fi recurs la introducerea expresă a unui număr minim de zile ce urmează a fi luat în vedere la stabilirea reședinței obișnuite, la fel ca în Directivele 83/182 și 83/183, spre exemplu, cu referire la care, CtEDO a statuat în special că, în sensul fiecăreia dintre ele, „reședința obișnuită” trebuie să fie considerată ca fiind locul în care persoana interesată a stabilit „centrul permanent al intereselor sale”, că „criteriul permanenței” trimite la condiția potrivit căreia persoana interesată trebuie să locuiască în mod obișnuit în locul respectiv timp de cel puțin 185 de zile în fiecare an calendaristic și că reședința obișnuită trebuie să fie stabilită nu doar ținând seama de „toate elementele de fapt relevante”, ci și în lumina obiectivului Directivei în cauză (Hotărârile Ryborg (C-297/89, EU:C:1991:160, punctul 17 și următoarele, Louloudakis (C-262/99, EU:C:2001:407, punctul 51 și următoarele), Hotărârea Alevizos (C-392/05, EU:C:2007:251, punctul 54 și următoarele)).

Astfel, instanța de recurs reține că, reclamanta Natalia Dima avea înscris domiciliul la adresa din mun. București, România, doar în actul său de identitate românesc, iar în actul său de identitate moldovenesc, este indicat domiciliul la adresa din Republica Moldova.

La fel, instanța de recurs reține că, instalarea temporară a Nataliei Dima în locuința reclamantului, este confirmată și prin cererea privind schimbarea datelor clientului, prin care aceasta a solicitat modificarea datelor privind locul de trai ca fiind România, mun. București sec. 5, Xxx, indicând și adresa de domiciliu din

Republica Moldova și că la data semnării cererii se află în concediul pentru îngrijirea copilului minor (f.d. 230, vol. I).

Referitor la angajarea reclamantului Gigel-Doru Dima în câmpul muncii pe o perioadă nedeterminată în mun. București, România, instanța de recurs relevă că, acesta este un fapt stabilit. Însă, la fel de cert este și faptul că și pârâta, Natalia Dima avea un serviciu stabil în Republica Moldova, în toată perioada conviețuirii cu Gigel-Doru Dima, iar materialele cauzei nu demonstrează intenția acesteia de a renunța la locul său stabil de muncă, sau cel puțin intenția sau încercarea acesteia de a-și căuta un loc de muncă în România. Mai mult, materialele cauzei atestă cu certitudine faptul că, revenirea Nataliei Dima împreună cu copilul minor Xxxxx Dima în Republica Moldova a avut loc odată la finele concediului pentru îngrijirea copilului minor și necesitatea revenirii la serviciu.

În același context, instanța de recurs nu poate reține drept veridice alegațiile recurentului Gigel-Doru Dima precum că, intimata Natalia Dima și-ar fi păstrat statutul de angajată în Republica Moldova, pentru a beneficia de indemnizațiile pentru îngrijirea copilului din ambele state. Or, aceste afirmații sunt pur declarative și nu sunt probate, fiind combătute de declarațiile Nataliei Dima în ședințele de judecată, conform cărora intimata indica că, intenționa să revină la locul său de muncă, după expirarea concediului pentru îngrijirea copilului minor, acordat de angajator, stabilindu-se în apartamentul soțului, doar pe perioada concediului pentru îngrijirea copilului.

Un alt aspect esențial în speță îl constituie, faptul redobândirii cetățeniei statului român de către intimata Natalia Dima, circumstanță invocată de reclamantul Gigel-Doru Dima drept probă, ce atestă intenția certă a intimatei de a se stabili definitiv cu traiul în România.

Acest argument urmează a fi analizat, în contextul realității sociale, culturale și istorice a statelor implicate în prezenta cauză, precum și al cadrului legislativ existent, ce permite cetățenilor Republicii Moldova să își redobândească cetățenia României.

Așadar, redobândirea cetățeniei române de către intimata Natalia Dima, solicitată cu circa trei ani înainte de căsătorie cu recurentul Gigel-Doru Dima și dobândită în 2012, cu 2 ani anterior înregistrării căsătoriei dintre Gigel-Doru Dima și Natalia Sava (în prezent Dima) (f.d.227, vol. I), nu atestă în opinia instanței de recurs, intenția intimatei de a se stabili de facto în România, după cum nu atestă acest fapt, nici înscrierea vizei de domiciliu cu adresa în România, în actul său de identitate românesc, aceasta fiind o condiție obligatorie a procesului de redobândire a cetățeniei. Mai mult, redobândind cetățenia română, încă în anul 2012, Natalia Dima a continuat să locuiască în Republica Moldova, unde era și încadrată în câmpul muncii.

Instanța de recurs reține că, reclamantul Gigel-Doru Dima în susținerea temeiniciei acțiunii înaintate, a prezentat dovada deținerii unui abonament medical la o clinică privată, în care erau incluși și pârâta cu copilul minor. Însă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție relevă că acest fapt a avut loc, în condițiile în care atât pârâta, cât și minorul trebuiau să beneficieze de asistență medicală pe perioada aflării acestora în România, după cum beneficiază și de sistemul de protecție socială și medicală în Republica Moldova, pe perioada aflării lor pe teritoriul acesteia.

Mai mult, din materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție reține că, copilul minor Xxxxx Dima a beneficiat și beneficiază în continuare de alocația lunară pentru copilul minor, acordată de statul român, în virtutea deținerii cetățeniei române, până la împlinirea de către acesta a vârstei de 18 ani.

Totodată, instanța de recurs relevă că și statul Republica Moldova i-a acordat Nataliei Dima o indemnizație lunară pentru îngrijirea copilului minor. Astfel, aceste două plăți sunt diferite în esență, dar au același scop, întreținerea copilului minor.

Prin urmare, instanța de recurs decelează că, acest criteriu, invocat de reclamantul Gigel-Doru Dima, nu poate fi interpretat în sensul stabilirii reședinței obișnuite a copilului minor, exclusiv pe teritoriul unui stat sau altul, ori aceste plăți reprezintă măsuri legislative, ce acordă privilegii persoanelor ce dețin dublă cetățenie.

În afără de aceasta, instanța de recurs reține că, pârâta Natalia Dima a menționat în ședințele de judecată a instanțelor ierarhic inferioare, că alocația lunară din partea statului român este încasată de reclamantul Gigel-Doru Dima, fără a fi transmisă ei pentru întreținerea copilului, circumstanță, care nu a fost negată de reclamant.

Cu referire la înscrierea copilului în grupa mijlocie la grădinița nr. 268 din str. Ion Creangă nr. 8, sector 5, mun. București, instanța de recurs atestă la materialele cauzei două înscrisuri cu privire la înscrierea minorului Xxxxx Dima la instituția preșcolară din mun. București, România: cererea-tip de înscriere în învățământul preșcolar 2018, completată la 29 mai 2018 (f.d. 16, vol. I) și contractul educațional din 06 septembrie 2018 (f.d. 18, vol. I).

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție relevă că, cererea-tip de înscriere a fost completată, în perioada aflării copilului minor pe teritoriul României. Totuși, această cerere nu a avut finalitate, or minorul nu a fost înscris în instituțiile preșcolare române și nu a frecventat nicio instituție preșcolară din România, pe perioada șederii pe teritoriul acestui stat.

Totodată, instanța de recurs menționează că, deși Natalia Dima a formulat cereri de înscriere a copilului minor Xxxxx Dima în instituțiile preșcolare din ambele state, finalitate a avut doar cererea formulată în Republica Moldova, copilul minor fiind încadrat în procesul educațional al Republicii Moldova.

În același timp, instanța de recurs decelează că, contractul educațional prezentat de reclamantul Gigel-Doru Dima nu poate fi interpretat în sensul aprecierii intenției Nataliei Dima de a se stabili cu copilul minor definitiv cu traiul în România, deoarece, la data semnării acestuia, pârâta se afla deja în Republica Moldova.

Cu referire la regularitatea deplasărilor părților pe teritoriul ambelor state, instanța de recurs conchide că, aceste deplăsări indică asupra intenției părinților de a păstra legătura copilului cu rudele sale de pe linia maternă, inclusiv integrarea acestuia în mediul social autohton.

Astfel, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră neîntemeiat argumentul recurentului Gigel-Doru Dima precum că, reședința obișnuită a copilului minor este în România, pe motiv că, copilul minor Xxxxx Dima, din 08 decembrie 2014 până la 28 iulie 2018, s-a aflat pe teritoriul Republicii Moldova doar 166 zile din 1135 zile, ceea ce reprezintă

14,62% din perioada indicată.

Or, instanța de recurs, după cum a fost menționat supra, în afară de prezența fizică a copilului minor într-un stat, trebuie să fie reținuți și alți factori, de natură să demonstreze că această prezență nu are un caracter temporar sau ocazional și că reședința copilului minor exprimă o anumită integrare într-un mediu social și familial. Or, urma a fi luată în considerare în special durata, regularitatea, condițiile și motivele sejurului pe teritoriul unui stat membru și ale stabilirii familiei în acest stat, cetățenia copilului, locul și condițiile de școlarizare, cunoștințele lingvistice, precum și raporturile de familie și sociale ale copilului în statul respectiv.

În lumina acestor aspecte, instanța de recurs reține că nu se poate determina caracterul ocazional al prezenței fizice a copilului minor Xxx Dima în Republica Moldova, or deplasările efectuate la anumite intervale de timp, ale mamei sau ambilor părinți împreună cu minorul în Republica Moldova, unde mama își are rudele, domiciliul și serviciul permanent, vizite ce au un caracter regulat și constant, indică asupra intenției clare a părinților de a păstra legătura și a integra copilul inclusiv în mediul familial și social al acestui stat.

La fel, instanța de recurs relevă că pertinente litigiului sunt și noțiunile de „autoritate părintească” sau „dreptul la încredințare”, noțiuni ce, în limbajul Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, se referă exclusiv la dreptul fiecărui părinte de a decide cu privire la stabilirea locuinței minorului, drept ce poate să rezulte fie dintr-o hotărâre judecătorească anterioară, fie din normele de drept ale statului de unde se pretinde că a fost răpit copilul – în cazul dat, România.

De aceea, constatarea cu privire la inexistența dreptului de încredințare al reclamantului Gigel-Doru Dima în privința copilului său minor Xxx Dima este contrară cerințelor cadrului legal aplicabil, or, acesta există și se aplică și în cazul cuplurilor căsătorite care exercită în comun autoritatea părintească cu privire la copiii lor, fără să fie necesară vreo hotărâre judecătorească în această privință (a se vedea Monory împotriva României și Ungariei, nr. 71099/01, pct. 76, 5 aprilie 2005, ppct. 26, hotărârea Michnea împotriva României).

Totodată, instanța de recurs că, copilul minor Xxx Dima deține inclusiv cetățenia Republicii Moldova, beneficiază de indemnizații, cunoștințele sale lingvistice îi permit să se integreze perfect în acest mediu, dat fiind faptul că limba sa maternă, limba română, este limba vorbită în ambele state. În consecință, se poate constata că, nu a fost încălcat dreptul de încredințare, prevăzut de Convenție, or acesta a fost exercitat de ambii părinți, în ambele state, deci inclusiv pe teritoriul Republicii Moldova.

Cu referire la aplicabilitatea în litigiu dedus judecății, a prevederilor art. 483-503 din Codul civil al României, care definesc ansamblul de drepturi și îndatoriri care privesc atât persoana, cât și bunurile copilului și aparțin în mod egal ambilor părinți, prevederi invocate de Gigel-Doru Dima, instanța de recurs decelează că, nu se contestă drepturile și îndatoririle recurentului în privința minorului Xxxxx Dima, la fel cum nimeni nu îl poate împiedica să-și exercite efectiv aceste drepturi și îndatoriri.

De altfel, la fel a procedat și autoritatea judecătorească din România, care, prin hotărârea civilă definitivă nr. 14/2020, pronunțată la data de 10 februarie 2020 de către Tribunalul București secția a IV-a civilă (f.d. 81-86, vol. II), a constatat

reședința obișnuită a minorului Xxxxx Dima ca fiind Republica Moldova, menționând că la momentul formulării cererii de chemare în judecată a lui Gigel-Doru Dima, copilul avea timp de un an locuința principală și statornică în Republica Moldova, motiv pentru care instanța a reținut că la momentul introducerii cererii de chemare în judecată, reședința obișnuită a minorului Xxxxx Dima era în Republica Moldova. Pe cale de consecință, tribunalul a statuat, definitiv, asupra lipsei de competență materială internațională de a judeca capetele de cerere referitoare la exercitarea temporară a autorității părintești și stabilirea locuinței minorului Xxxxx Dima.

În context, instanța nu poate să nu puncteze și asupra spiritului Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, care prin prisma articolului 16 din Convenție, urmărește să împiedice luarea unei decizii cu privire la fondul dreptului la custodie în statul de refugiu, pentru că acesta este de fapt și scopul declanșării mecanismului de întoarcere a copilului presupus a fi deplasat sau reținut ilicit: evitarea folosirii unor mijloace de fapt pentru a crea legături artificiale de competență judiciară internațională în vederea obținerii încredințării unui copil (Raportul explicativ Perez-Vera, pct. 11).

Astfel, luând în considerare spiritul Convenției nominalizate, precum și scopul inițierii procedurii de returnare în sine, instanța de recurs menționează că, deși reclamantul Gigel-Doru Dima sesizează instanțele din Republica Moldova cu privire la înapoierea imediată a minorului invocând legislația statului român, ca fiind legea reședinței obișnuite a copilului minor, ulterior, se adresează în instanțele de judecată a Republicii Moldova cu o cerere de încuviințare a minorului Xxxxx Dima, la doar o zi de la depunerea prezentei cereri de returnare, recunoscând astfel, competența instanțelor de judecată a Republicii Moldova, inclusiv în prezentul litigiu (f.d. 124-131, vol. I).

Totuși, la adoptarea prezentei decizii, instanța de recurs urmează să soluționeze litigiul dedus judecății ținând cont de data adresării reclamantului Gigel-Doru Dima cu prezenta cerere de chemare în judecată și cu cererea de returnare a copilului adresată autorității centrale a Republicii Moldova.

Prin urmare, instanța de recurs conchide că, la caz, nu se poate stabili cu certitudine, prin prisma criteriilor determinate de jurisprudența CEDO pe cauze similare, reședința obișnuită a minorului Xxxxx Dima, în sensul în care aceasta este reglementată. Din aceste motive, instanțele de judecată ierarhic inferioare corect au stabilit că sunt în imposibilitate de a determina reședința obișnuită a minorului Xxxxx Dima, ca fiind România. Pe cale de consecință, prezența copilului minor în Republica Moldova nu constituie o reținere ilicită din partea mamei sale Natalia Dima.

De asemenea, instanța de recurs decelează că art. 14 din Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, prevede expres că pentru a stabili existența unei deplasări sau a unei înapoieri ilicite în înțelesul art. 3, autoritatea judiciară sau administrativă a statului solicitat, poate ține seama în mod direct de legea și de hotărârile judiciare sau administrative recunoscute sau nu în mod formal în statul în care se află reședința obișnuită a copilului, fără a recurge la procedurile specifice asupra dovedirii acestui drept sau pentru recunoașterea hotărârilor străine care ar fi altfel aplicabile.

Prin urmare, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al

Curții Supreme de Justiție relevă că, asupra pretenției privind stabilirea domiciliului copilului minor, Xxxxx Dima, s-au expus instanțele de judecată din Republica Moldova, prin adoptarea hotărârii din 14 februarie 2020 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, menținută prin decizia din 29 octombrie 2020 a Curții de Apel Chișinău și decizia din 10 noiembrie 2021 a Curții Supreme de Justiție, prin care a fost stabilit domiciliul copilului minor Xxxxx Dima, cu mama sa, Natalia Dima.

Din aceleași considerente, instanța de recurs consideră irelevante înscrisurile prezentate de recurentul Gigel-Doru Dima cu privire la condițiile de trai ale minorului în România sau condițiile sociale per ansamblu din statul pretins a fi reședința obișnuită a minorului, ca fiind superioare celor din Republica Moldova, or acestor probe le-a fost dată apreciere de către instanța, care a soluționat cererea privind stabilirea domiciliului copilului minor. Iar, în consecință, instanța de recurs nu se va expune referitor la acestea.

De asemenea, Colegiul învederează că, mecanismul de înapoiere imediată a copilului în cazul reținerii ilicite a acestuia urmează a fi pus în aplicare indiferent de ostilitățile și relațiile dintre părinți, sau persoanele care exercită dreptul privind încredințarea. Astfel, instanța de recurs relevă că prin încheierea din 18 aprilie 2019 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, a fost constatată aplicarea violenței psihologice de către recurentul Gigel-Doru Dima față de copilul minor Xxxxx Dima (f.d. 248, vol. I - f.d. 1-5, vol. II).

Așadar, instanța de recurs reține că, în speța dedusă judecării decisiv este și faptul dacă a fost atins echilibrul corect, care trebuie să existe între interesele concurente, și anume: cele ale copilului, ale celor doi părinți și ale ordinii publice, prin prisma marjei de apreciere acordate statelor în astfel de aspecte, ținând seama, totuși, de faptul că principal este interesul superior al copilului și că obiectivele de prevenire și înapoiere imediată corespund unei concepții specifice a „interesului superior al copilului”.

Or, instanța de recurs relevă că, interesul superior al copilului nu coincide cu cel al tatălui sau al mamei și, în contextul unei cereri de înapoiere, depusă în temeiul Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, diferită de procedurile de încredințare, conceptul de interes superior al copilului trebuie evaluat având în vedere excepțiile prevăzute de Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, în special cele referitoare la trecerea timpului și existența unui „risc grav”.

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție relevă că, o interpretare armonioasă a Convenției Europene a Drepturilor Omului și a Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, poate fi obținută dacă sunt îndeplinite două condiții, și anume: trebuie să fie luați în considerare factorii care pot constitui o excepție de la înapoierea imediată a copilului în conformitate cu

Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, iar instanța de judecată trebuie să ia o decizie suficient de argumentată.

Astfel, din materialele cauzei, instanța de recurs reține că, copilul minor Xxxxx Dima locuiește permanent în Republica Moldova, începând cu data de 28

iulie 2018, este încadrat în procesul educațional al Republicii Moldova, și anume frecventează grădinița din 28 septembrie 2018, exact din luna în care reclamantul indică că, copilul minor urma să frecventeze o grădiniță din România.

Totodată, instanța de recurs reiterează că, integrarea minorului Xxxxx Dima în mediul familial, social și educațional din Republica Moldova a început de la nașterea sa și s-a produs treptat, acesta nefiind plasat brusc într-un anturaj nou sau necunoscut pentru el.

Respectiv, admiterea cererii reclamantului Gigel-Doru Dima precum a fost formulată, în sensul dispunerii înapoierii imediate a copilului minor Xxxxx Dima în România, cu însoțirea acestuia exclusiv de către tatăl său, va însemna separarea inevitabilă a acestuia de mama sa Natalia Dima, persoana cu care acesta a fost nedespărțit și l-a avut în grija sa neîntreruptă de la nașterea lui și până în prezent, soluție ce nu poate constitui, în opinia instanței de recurs, o interpretare conformă cu prevederile Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, ca fiind în interesul superior al copilului minor.

Instanța de recurs decelează că, situația în care se află copilul Xxxxx Dima este unul atipic, care, deși similar cu multe cauze soluționate de CtEDO, nu este identic cu niciunul dintre acestea, datorită situației specifice a păților, cu privire la domiciliu, cetățenie, serviciu, dar și a statelor implicate în cauză. Astfel, comunitatea de limbă, istorie, condițiile de redobândire a cetățeniei române de către cetățenii moldoveni care au ascendenți născuți în România, dubla cetățenie, domiciliu, dar și angajarea fiecăruia dintre părinți în statul său de origine, deplasările frecvente ale cuplului și copilului minor în ambele din aceste state, păstrînd legătura cu rudele din ambele părți, circumstanțe ce denotă, lipsa unei intenții certe a pîrteii Natalia Dima de a-și stabili domiciliu definitiv în România.

Prin urmare cele menționate, dar și faptul conviețuirii minorului Xxxxx Dima, în ultimii ani, exclusiv cu mama sa Natalia Dima, frecventarea grădiniței de la reședința sa din Republica Moldova și ceilalți factori, ce atestă integrarea certă a minorului în mediul său din Republica Moldova, denotă obligația instanței de recurs de a lua în considerare interesul suprem al copilului minor, în special în situația în care există un risc grav ca înapoierea acestuia să-l expună unui pericol fizic sau psihic sau în orice alt mod să-l situeze într-o situație ce nu poate fi tolerată.

Astfel, înapoierea copilului minor Xxxxx Dima, la această etapă, în România, ar fi de natură să-l plaseze pe acesta într-o situație ce nu poate fi admisă, din cauza posibilității privării copilului minor, pentru o perioadă nedeterminată, de contactul cu mama sa, persoana care l-a avut în îngrijire neîntrerupt pe întreg parcursul existenței sale.

În jurisprudența sa constantă, CtEDO, în cauze precum O.C.I. și alții împotriva României (21 mai 2019), Neulinger și Shuruk împotriva Elveției (nr. 41.615/07, pct. 138, CEDO 2010) și M.K. împotriva Greciei (nr. 51.312/16, pct. 75, 1 februarie 2018), a statuat că înapoierea unui copil nu poate fi dispusă automat sau mecanic atunci când este aplicabilă Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, or instanțele naționale nu au examinat acuzațiile privind existența unui „risc grav“, într-un mod compatibil cu interesul superior al copilului și în limitele cadrului procedural al Convenției nominalizate.

În ce privește riscul sau situația intolerabilă pentru copilul minor Xxxxx Dima,

în cazul dispunerii returnării acestuia, instanța de recurs consideră că acestea se referă la aspecte de ordin psihologic, care îl vor plasa pe minor într-o situație defavorabilă pentru acesta, datorită aspectelor reținute mai sus.

Instanța de recurs relevă că deși cauzele CtEDO, cum ar fi: O.C.I. și alții împotriva României (21 mai 2019), Neulinger și Shuruk împotriva Elveției (nr. 41.615/07, pct. 138, CEDO 2010) și M.K. împotriva Greciei (nr. 51.312/16, pct. 75, 1 februarie 2018), prezintă similitudini și particularități cu litigiul dedus judecătii, totuși spre deosebire de prezenta speță, în cauzele menționate a existat o răpire în sensul Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, deplasarea minorului fiind ilicită, iar în litigiul dedus judecătii minorul a traversat frontiera Republicii Moldova legal, împreună cu ambii părinți și nu a avut loc o reținere ilicită a copilului în sensul Convenției.

Totodată, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție decelează că CtEDO a statuat că, în majoritatea cazurilor de răpire internațională de minori, factorul temporal este crucial. Or, trecând prea mulți ani de la răpire, consumați prin procese, pentru copilul deja bine integrat în noua sa țară de reședință, o reîntoarcere nu ar mai fi fost în interesul său.

Astfel, instanța de judecată urmează să evite o interpretare excesiv de formalistă și să adopte interpretarea ca act intuitiv și rațional, având în vedere spiritul legii în esența sa. În mod contrar, responsabilitatea de a stabili sfera de aplicabilitate a normei, în cazurile atipice va conduce la soluții rigide și inechitabile, care fac abstracție de obiectivele sociale urmărite prin legiferare.

Or, o interpretare judiciară adecvată, a oricărei norme, trebuie să nu fie expresia vreunui exces de spirit sau de literă. Cu atât mai mult, această regulă este aplicabilă în materia în care este vizat interesul superior al copilului minor, adică a spiritului Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii. Iar, legitimitatea și impactul moral al acestei hotărâri depind de acest contact direct cu realitatea.

Ținând cont de cele constatate supra, rezulta că la caz, nu sunt întrunite criteriile pentru pronunțarea unei hotărâri de înapoiere a copilului în baza Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii.

Prin urmare, instanța de recurs, consideră neîntemeiată pretenția lui Gigel-Doru Dima privind dispunerea înapoierii imediate a copilului minor Xxxxx Dima în România, în temeiul Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii. Or, soluția adoptată de către instanțele de judecată ierarhic inferioare este în conformitate cu sensul real al acestei Convenții, precum și cu interesul superior al copilului, din considerentul că la caz nu s-a constatat reținerea ilicită a minorului Xxxxx Dima de către mama sa, Natalia Dima.

Subsecvent, instanța de recurs consideră neîntemeiat argumentul recurentului Gigel-Doru Dima precum că, instanța de apel nu a dat apreciere faptului că, reprezentantul Ministerului Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova a susținut apelul declarat de Gigel-Doru Dima, deși acesta este autoritatea competentă să soluționeze litigiile ce derivă din încălcarea Convenției de la Haga din data de 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii.

Or, instanța de recurs relevă că cererea privind înapoierea în România a copilului minor Xxxxx Dima, adresată de către Ministerul Justiției din România a

fost recepționată de către Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale și Familiei al Republicii Moldova, autoritatea centrală a Republicii Moldova în sensul Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, la data de 19 noiembrie 2018. Însă, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale și Familiei al Republicii Moldova nu a emis nicio decizie vizând cererea formulată de recurentul Gigel-Doru Dima, prin intermediul autorităților române. Respectiv, odată cu sesizarea instanței de judecată cu cerere privind înapoierea în România a copilului minor Xxxxx Dima, instanța urmează să soluționeze cauza prin prisma Convenției de la Haga din data de 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii.

Mai mult, prin referința depusă la data de 14 iunie 2022, Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova a solicitat instanței de recurs să adopte o decizie cu respectarea interesului superior al copilului minor Xxxxx Dima.

Ținând cont de cele reținute și constatate supra, precum și temeiurile de drept indicate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că, instanțele ierarhic inferioare corect au respins ca neîntemeiată acțiunea depusă de Gigel-Doru Dima.

Subsidiar, referitor la termenul de aflare a prezentei cauzei pe rolul instanțelor, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție menționează următoarele.

Coroborând prevederile art. 11 din Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii cu dispozițiile din art. 192 alin. (2) al Codului de procedură civilă și art. 6 din CEDO, ce garantează examinarea în termen rezonabil a cauzei, instanța de recurs învederează aplicabilitatea în principiu, a remediei naționale prevăzută în astfel de cazuri, de Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executare.

Iar, conform art. 3 alin. (1) din Legea nr. 87 din 21 aprilie 2011 privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executare, cererea de chemare în judecată privind constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești și repararea prejudiciului cauzat prin această încălcare (denumită în continuare cerere de chemare în judecată) se depune conform regulilor de competență jurisdicțională stabilite la capitolul IV din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova și se examinează de un alt complet de judecată decât cel care a examinat (examinează) cauza în care se pretinde încălcarea.

Respectiv, în conjunctura celor reținute supra, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră că instanța de apel a emis decizia contestată cu interpretarea corectă a normelor de drept material și a circumstanțelor cauzei.

Din considerentele menționate și având în vedere că argumentele invocate de către recurentul Gigel-Doru Dima în cererea de recurs sunt neîntemeiate, inclusiv privind interpretarea eronată a Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirilor internaționale de copii, iar soluțiile emise de instanțele ierarhic inferioare sunt argumentate și legale, Colegiul civil, comercial și de

contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a respinge recursul lui Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Igor Coban și de a menține decizia instanței de apel.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. a) Cod procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se respinge recursul declarat de către Gigel-Doru Dima, reprezentat de avocatul Igor Coban.

Se menține decizia din 02 decembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Gigel-Doru Dima împotriva Nataliei Dima, intervenient accesoriu Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova cu privire la constatarea reținerii ilicite a copilului și dispunerea înapoierii imediate a copilului în țara de reședință.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,  
judecătorul

Vladimir Timofti

judecătorii

Ghenadie Plămădeală

Anatolie Țurcan

Elena Cobzac

Nina Vascan